

A lovas csapattestek helyzete és szerepe 1916. év első felében

Írta: vitéz Doromby József.

1. Állásharcok. Az 1915-ben befejeződött Oroszország elleni hadjárat után az osztrák-magyar és német hadvezetőségek tárgyalásokat folytattak a további hadtervekről. Az eközben kialakult különböző eltérő vélemények mellett az orosz arevonal kérdése volt az, amelyben a nézetek leginkább megegyeztek. Megállapodtak abban, hogy további támadó hadműveletek itt nem kecségetnek eredménnyel. Az óriási területeken mozgó orosz haderő végleges leverésének lehetősége kizártnak látszott. Ezzel szemben mindinkább kialakult az a meggyőződés, hogy sikerült kelet felé egy biztos védőbástyát létrehozni, mely a még bekövetkező orosz támadásoknak megbízhatóan ellent tud állani. Ennek megfelelően hadvezetőségeink elsősorban azt tűzték ki célul, hogy az elért védelmi vonalat minél ellenállóbbá teszik és hogy ezt főleg műszaki megerősítések útján igyekeznek elérni. Ily elhatározások után az orosz hadszíntéren előreláthatólag hosszabb időn át az arevonal teljes megmerevítésére, vagyis kizárólagos állásharcra volt csak kilátás.

A lovasság ennél a haremodornál, mint ilyen, nem érvényesülhetett, mert kizárólag csak a tűzharc, a tűzgépek, a gyalogharcosok, illetve rohamosztatok vették át a vezető és egyben döntő szerepet. Ezekben a harcokban a lovasságnak a gyalogsággal egyenlő tűzharcot kellett folytatnia. Harcászati alkalmazása is egyenlő volt a gyaloghadosztályokéval. A lovashadosztálynál csupán a csekélyebb harcos állományt vették figyelembe az arevonalszakaszok terjedelmének kijelölésénél.

A lovasság azonban az állásharcra berendezkedett orosz hadszíntéren sem volt nélkülözhető. Az állásharcnak úgyszólván *tartozéka*, hogy a védelmi vonal betörésére, esetleg áttörésére is sor kerül. A legkitünőbb földi hírszerző szolgálat sem képes ugyanis a védekező félt pontosan tájékoztatni az ellenség erejének megoszlásáról vagy annak — összefüggő védelmi vonala mögött lejátszódó — gyors átesoportosításáról. Igen gyakran megtörténhet tehát, hogy az ellenség a védelmi vonal valamelyik pontján észrevétlenül túlnagy

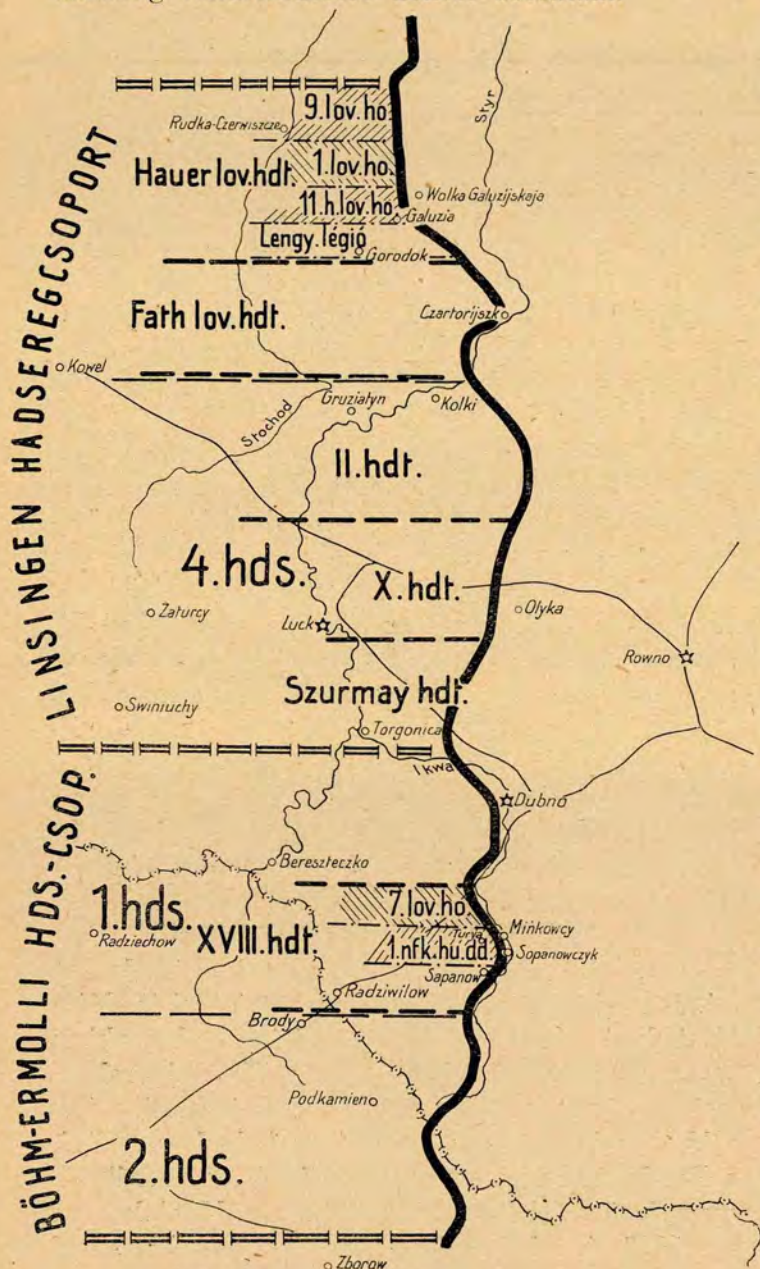
támadó erőt csoportosít amelynek lököerejét a szembenálló védelem hasonló erőkkel nem tudja kiegyenlíteni. A betörés azonban még nem jelenti az arevonal áttörését is. Ha a betörést gyorsan bevetett tartalékok *idejében* elszigetelik, elreteszelik, akkor a betörésből nem lesz áttörés.

Az orosz arevonalon ezen a téren nyert nagy jelentőséget, sőt döntő fontosságot a lovasság, mert sok esetben még nagyobb távolságokról is a legrövidebb idő alatt ott tudott teremni a veszélyeztetett helyeken. Hadvezetőségünk pontosan számításba is vette ezt a körülményt és az 1915. év végével kialakult védelmi arevonalon a terepviszonyok figyelembevételével, a lovastesteket ennek megfelelő elosztásban helyezte el az egész arevonalon. Később, mikor az elkerülhetetlen nagyobb áttörések folytán többé-kevésbé mozgóharcra került a sor, akkor lovascsapatok ismét teljes mértékben érvényesülhettek mint lovasok vagy még inkább mint tűzharcot folytató lórólszállt lovasok.

1916. évtől kezdve a lovasság leginkább ebben a haremodornál élte ki magát és ennek a feladatnak minden alkalommal kiválóan meg is felelt. Mint látni fogjuk, a lucki áttörést követő harcokban a nagy lovastesteknek — mint a Hauer lovashadtest a Linsingen arevonalon, az Ostermuth (később Leonhardi) lovascsoport az 1. hadseregnél és a Brudermann lovascsoport a 7. hadseregnél — igen fontos feladatokat kellett megoldaniuk.

1916. év első felében az Oroszország elleni arevonálnak legdélibb szárnyán magyar lovasezredek a 3. lovashadosztály és az 5. honvéd lovashadosztály kötelékében látunk Czernowitztól északra, általában a Monarchia határa mentén. Ez a két lovashadosztály a 7. hadsereg Benigni csoportjának kötelékében állott. A 3. lovashadosztály az ugyanitt lévő osztrák lovasezredekkel álló 8. hadosztállal együtt mint „Brudermann lovascsoport” szerepelt. Ezek a lovashadosztályok — részben vagy egészben — felváltva vagy állásban voltak, vagy mint hadseregtartalék a hátrábbfekvő helységeken tevékenykedtek. Ez utóbbi alatt a hátrább lévő védelmi állások kiépítése és az utak

karbantartása mellett a tavaszi mezőgazdasági munkák elősegítését is kell érteni. Eltekintve ugyanis attól, hogy a csapatoknak lehetőleg maguknak kellett gondoskodniuk a helyszínen termelhető élelem és takarmány megszerzéséről, az állásharc folytán egyelőre felesleges lovakat a termelés biztosítása céljából szántás-vetéshez a lakosság rendelkezésére kellett bocsátani.

A lovastestek elhelyezése az orosz arcvonalon 1916 év tavaszán (Zborowtól északra).

A 7. hadsereg kötelékében álló lovascsapatoknak mindjárt az év elején alkalmuk nyílt, hogy magukat a tűzharcban kitüntessék.

Az entente hatalmak, a szerbeknek 1915 év végén történt teljes leverése után joggal félték attól, hogy Románia ennek hatása alatt hajlandó lesz esetleg a központi hatalmak mellé állani. Mindent megmozgattak tehát, hogy Romániát mielőbb a maguk oldalán bírják beavatkozásra. Erre pedig legalkalmasabb eszköznek látszott, ha

sikerül nekik közel a román határhoz nagyobb orosz győzelmet kivívni. Az oroszok nem is késlekedtek soká és még 1915 december utolsó napjaiban — erre a célra összpontosított kiváló hadosztályokkal és rengeteg tüzérséggel — hatalmas támadást indítottak a 7. hadseregünk egyes szakaszain, a Strypa alsó folyásánál, a Dnyeszter mentén, főleg pedig Besarábia és Bukowina határán a XI. hadtestnek Toporoutz és Raranczenál lévő előretolt állásai ellen. A közvetlen cél Czernowitz elfoglalása volt.

A rendkívül heves és véres harcok 1916 január 7-ig tartottak. 6-án az oroszok Raranczenál kb. 1000 lépésnyi széles területen betörték az ott küzdő 42. gyaloghadosztály állásaiba. 7-én hatalmas tüzérségi előkészítés után folytatták a támadást, hogy sikerüket kibővítsék. A 42. gyaloghadosztály támogatására kirendelt 23. honvéd lovasdandár (5. lovashadosztály) amely abban az időben a Benigni csoport mögött tartalék volt, az elvesztett állásrészek visszaszerzésére oly eredményes ellentámadást hajtott végre, hogy a hadtestparancsnok a dandár kiváló teljesítményéről — kiemelve a tisztek példaadó magatartását — az alábbi külön dicsérő elismerésben emlékezett meg:

„Cs. és kir. XI. hadtestparancsnokság. Op. No. 24/4. 1916. I. 8. Különös megleléssel vettem tudomásul, hogy a m. kir. 23. lovasdandár január hó első napjaiban a Raranczetól keletre vívott nehéz védelmi harcokban az ellentámadásra bevetett gyalogsággal vállvetve kitűnően verekedett és nagyszerűen bevált. Különösen dicsérőleg kell kiemelni a tisztek hősiességét és magatartását.

Ezek, de a legénység is, azzal is kitüntették magukat, hogy a nehéz harcok és rendkívül kedvezőtlen időjárás folytán előálló válságos helyzetben is szilárdan és hűségesen kitartottak.

A derék gyalogsággal harcban nemesen versengő lovasoknak legteljesebb elismerésemet és köszönetemet fejezem ki.

Korda altábornagy.”

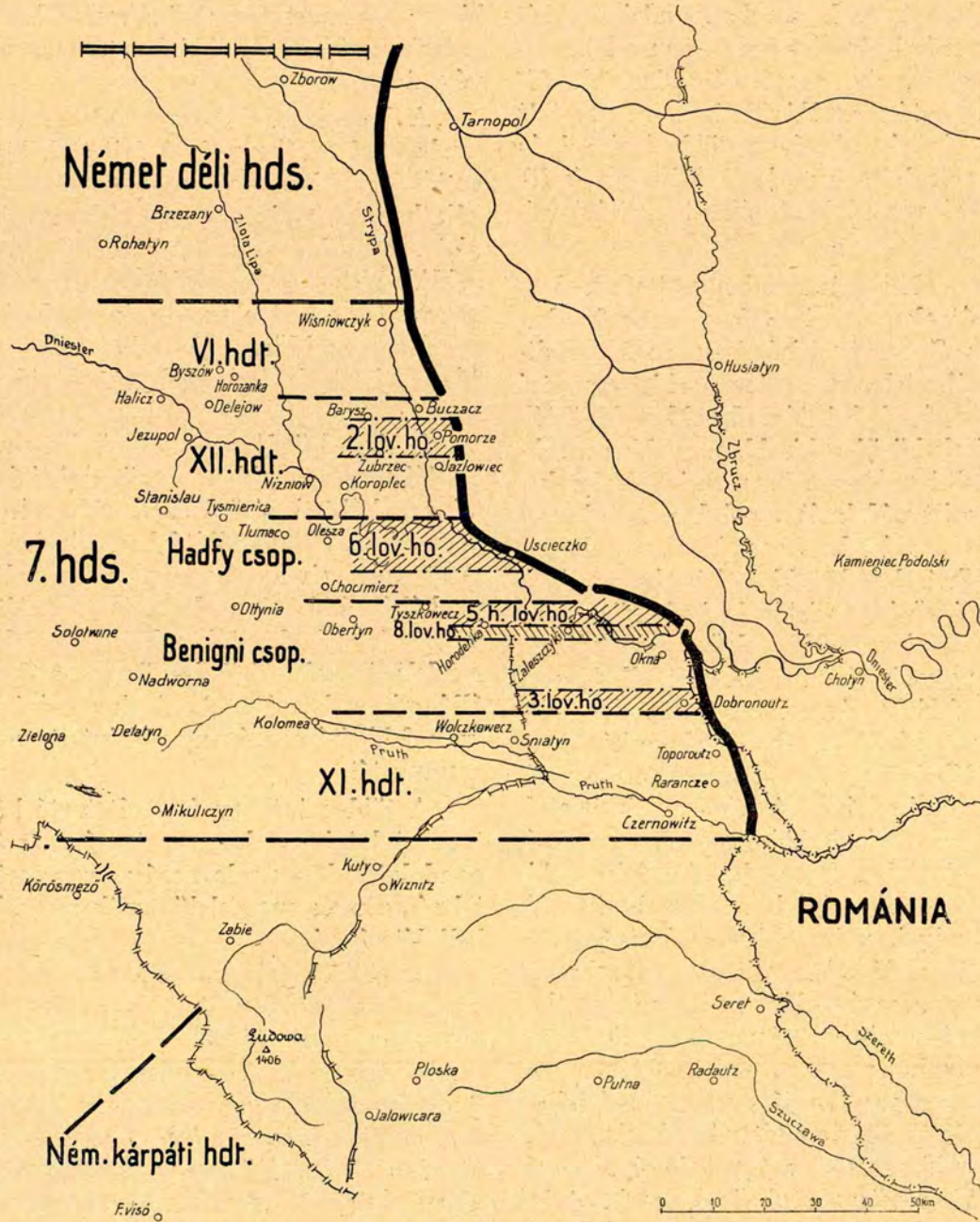
Az oroszok a 7. hadsereg ellen január folyamán még tovább is támadtak, óriási véráldozattal végrehajtott rohamaikat azonban sehol sem koronázta siker. Legfeljebb annyit értek el, hogy hadvezetőségünknek súlyos gondjai támadtak a szükségessé vált tartalékok előteremtése miatt. Ez alkalomból került erre a vidékre — csak kissé északabbra a Strypa melletti Buczacz környékére — a 2. lovashadosztály is, amely 1915 decemberben Wollhyniában a Linsingen hadseregnél Kolkitól keletre volt állásban.

De kivette részét az orosz támadások visszaverésénél a 3. és 6. lovashadosztály is, mely utóbbi a Strypa torkolatától délre a Dnyeszter partján volt állásban. Itt a 11. huszárezred egy különítménye

január 2-án bravuros ellentámadással űzte ki egy majorból az ott már befészkelődött jelentékeny túlerőben levő ellenséget. 6-án pedig az ezred sikerült támadást hajtott végre, melyért dícséretben részesült.

A 2-i ellentámadás különösen említésre méltó azért, mert ennek köszönhető, hogy a huszárok Dnyeszter-menti főállásai továbbra is tarthatók

fekvő Latacz község előtt húzódó tábori őrsvonalból állott. Az őrsök közül három a falu északi szélén állott, egy a községgel összefüggő Dabrowa nevű majorban, egy pedig a Dnyeszter partján. Az őrsök felváltása a Dnyeszteren át csónakok, illetve tutajok segítségével történt. Szilveszter éjjelén óriási fegyverropogás és hurrázás hallatszott át a főállásokba. Az oroszok elfoglalták a

A lovashadtestek elhelyezése az orosz arcvonalon 1916 év tavaszán (Zborowtól a román határig).

voltak. Utóbbiak közvetlenül a — hatalmas kanyarokat képező — Dnyeszter nyugati partján húzódtak s igen jó célpontul szolgáltak az ellenségnek, ha az egészen a vízpartig tud előre jutni. Az oroszok a magas partról kitűnően uralták volna a helyzetet. A huszárok ezért a keleti parton járőrök által biztosított hídfőszerű állást tartottak fenn, amely azonban csupán egy, a víz tulsó partján

majort. A huszárok gyenge tábori őrsői — mindössze 40 ember — egészen a szélső házsorokig húzódtak vissza, onnan azonban hősiiesen tartóztatták fel az ellenséget. Így maradt a helyzet január 1-én egész nap, a tábori őrségek helyzete azonban állandóan válságos volt. Az ellenség befészkelődése a Dabrowa-majorba — eltekintve attól, hogy a vízen való közlekedést nappal lehetetlenné tette

— igen kellemetlenül érezte hatását a huszárak főállásában is. Este a sötétség leple alatt a 3. század egy szakasza erősítésül átment a víz tulsó partjára. A szakaszparancsnok — alaposan mérlegelve a helyzetet — elhatározta, hogy rohammal visszaveszi a majort, ehhez azonban előbb a század további két szakaszát kérte segítségül. Az oroszok az éj folyamán, még a támogatás megérkezése előtt, kétszer is megtámadták a kétségbeesetten védekező huszárokat, ezek azonban hősiiesen tartottak addig, míg hajnali 4 óra tájban a két szakasz megérkezett. Az így most már közel 100 főt számláló csapat aztán rendkívül ügyesen vezetett és páratlan elszántsággal vívott több órai szívós harc után visszafoglalta a majort. A huszárak főállását fenyegető veszedelmet sikerült elhárítani.

*

Az oroszok a déli szárnyunkon vallott kudarcok után fent északon a németek arevonalszakaszán (a Narocze-See-nél) kísérelték meg az átörést. Persze sikertelenül. A Monarchia csapatai előtt ezalatt csupán helyi támadásokkal kötötték le az erőket. Ezek közül a kisebb-nagyobb harcokból ki kell emelni a Dnyeszter-menti Uscieczkosáncok híressé vált védelmét, amelyben a 6. lovashadosztály 2 lovasszázada (6-os és 11-es drago nyosok) kitörülhetetlen betűkkel írta be nevét a lovascapatok dicsőséges történelmének könyvébe.

Távolabb északra 1916 első 5 hónapjában nem voltak nagyobb harcok. Az itt elhelyezett lovastestek az állásharcban nélkülözhetetlen járőr-vállalkozásokon kívül, amelyeket leginkább foglalkoztatás céljából vagy az állások vonalvezetésének kisebb megjavítása érdekében hajtottak végre, — főleg az állások kiépítésével, megerősítésével voltak elfoglalva. Szorgalmasan folyt a kiképzés is. Erre a gyalogsági harc előtérbe kerülésével nagy szükség is volt. A békebeli kiképzés a gyalogsági harcban elégtelen volt. A gyalogharcot csak kevéssé, a gyalogtámadást pedig alig gyakorolták. Bár minden képzett lovastiszt tisztában volt vele akkor is, hogy a kard csekélyebb, a karabély fontosabb szerepet fog játszani a jövő háborújában, mérvadó körök úgy látszik, félreismerték a lovasság jövő szerepét s így a kiképzés egészen a háború kitöréséig a régi elvek szerint folyt tovább. A mulasztásokat most mind pótolni kellett. Ezenkívül figyelembe kellett venni a különböző hadszíntereken szerzett tapasztalatokat is, amelyek kiértékelése és felhasználása állandó fokozottabb kiképzést tett szükségessé.

A magyar csapatokból álló lovastestek közül a 7. hadseregnél már említettekén kívül a 7. lovashadosztály kötelékében levő 1. népfőlkelő lovasszázad 1916 első felében az Ikwa mentén Turya körül (Brodytól keletre) építette az állásokat. A 11. honvéd lovashadosztály még feljebb északra,

Koweltől keletre a Styr folyó mentén, az 1. lovashadosztály előtt északra, Serochowonál volt állásban. A 10. lovashadosztály 1916 elején a 11. honvéd lovashadosztálytól délre Nowosielkinél szintén a Styr mellett volt állásban, február közepén azonban kivonták az arevonalból és több csoportra tagolva, tartalék lett. A lövésosztag, lovastüzérszázad és a lovas géppuskaosztályok Luckba és környékére, a lovasezredek pedig Cholm és Hrubieszow környékére (Wladimir Wolinszkitól nyugatra) kerültek. Utóbbiak mezőgazdasági munkát végeztek.

A lovasezredek, annak ellenére, hogy teljesen gyalogsági tevékenységet fejtettek ki, nem hanyagolták el a lovasszellem ápolását és a lovasszolgálatban, valamint a lovaglásban való továbbképzést sem. Ahol csak a viszonyok megengedték és módját ejthették, — vadászversenyeket, lovas concourokat rendeztek igen szép eredménnyel.

Erre az időre esik a lovasság szervezetében végrehajtott első nagyobb változtatás.

2. Az első átszervezés. A lovasezredek eddig általában ugyanabban az összeállításban voltak, mint a háború kitörésekor. Változás mindössze a géppuskával való ellátásban történt, amennyiben most már minden lovasezrednek volt egy 4 géppuskából álló géppuskaosztága (a háború elején csak a lovashadosztálynak volt egy közvetlen alárendelt 4 szakaszból és összesen 8 géppuskából álló géppuskaosztága). A lovassági lövésosztályok felállítására még nem érintette a lovasezredek szervezetét.

A több mint egy éven át tartó háború gazdag tapasztalatai azonban most már megérlelték azt a gondolatot, hogy a lovasság szervezetében a követelményeknek megfelelő gyökeres változtatásokat kell létesíteni.

A hadsereg főparancsnokság még 1915 szeptember 9-én (15.089. op. szám alatt), később pedig november 6-án (17.201 op. szám alatt) felhívta a felsőbb lovassági vezetőket, hogy a háború eddigi lefolyása alapján tegyenek javaslatokat egy jövőbeli önálló lovashadtest megszervezésére. A beérkezett válaszjelentések általában megegyeztek abban, hogy: 1. az eddigi parancsnoksági szervezet a lovastest harcerejéhez viszonyítva túlnagy; 2. hogy a zászlóalj erősségű lövésosztályok (lovashadosztályonként lehetőleg kettő) jól beválnak; 3. hogy a géppuskák mind a lövésosztályoknál, mind az ezredekénél szaporítandók volnának, továbbá, hogy ugyancsak szaporítandók volnának a műszaki és összekötő eszközök is; 4. hogy a lovastüzértarackok nagyobb teljesítőképességű lovakkal volnának fogatolandók; 5. hogy a lőszerkészlet kevés és végül 6. hogy a vonat részben nehézkes, részben pedig esökentendő volna.

Berndt tábornok, a 4. lovashadosztály kiváló vezetője jelentésében mindezekén felül már akkor megállapította, hogy a tömeghadseregek vezetésében előállott sajátosság, a tűznek és a vele kapcsolatos műszaki hadieszközöknek mindent felülmúló jelentősége, gátat vetnek azoknak a céloknak és törekvéseknek, amelyekről a lovasság azelőtt mindig álmódzott. Éppúgy — mondotta a jelentés — ahogy nagyobb lovastesteknek nem sikerült behatolniuk felderítés céljából az ellenséges ország területére, nem volt meg a lehetőség nagyobb szá- búsú lovasrohamokra sem. Más fegyvernemek ellen végrehajtott rohamok nem mindig sikerültek.

A háború kikényszerítette a lovasság harcá- szatának gyökeres megváltoztatását. A tűzharc, ami ezelőtt kivétel, sőt mondhatni elvetni való volt, szabállyá vált. A lovashadosztályok egyfor- mán harcoltak a többi seregtestekkel, csupán moz- gékonyaságuk volt azokénál nagyobb. A magasabb vezetés ezt ki is használta, amennyiben a lovas- testeket gyorsan eltolható tartalékokul használta fel, vagy nagyobb területek uralására vetette be.

A jelentések nyomán megindultak a beható tárgyalások, melyekre nem lehetett hatás nélkül az 1915 őszén megkezdődött — a háború további folytatására nézve jellegzetesnek ígérkező — állás- harc. Támadó mozdulatok, a történések nagy kere- tében csak korlátolt tartamú vállalkozásoknak vol- tak tekinthetők. A hadvezetőség belátta, hogy a lövészárokharcban a lovascsapat nem érvényesül- het és hogy a harcászatnak a tapasztalatok alap- ján várható további kialakulása mellett a lovas- létszámot csökkenteni, a gyalogharcos létszámot

pedig emelni kell. Erre az elhatározásra más kö- rülmények is késztették a hadvezetőséget. A rend- kívül módon megnövekedett haderő új alakulatai, főképp az új tüzérség és a vonatok fogatolása hatalmas löszükségletet jelentett, amelyet az otthoni mezőgazdaság számára szükséges lómenyiség biztosítása mellett alig lehetett volna előteremteni.

Az átszervezést tehát végrehajtották. A had- seregfőparancsnokság elrendelte, hogy a lovas- ezredek lólétszáma 600-ra csökkentessék. Ebből 4 századot (egyenként 150 lovas) kellett felállítani. A lóállomány csökkentésével kapcsolatban a lovas- hadosztályoknál 8—8 gyalog lövészs századot rend- szeresítettek. 4 század (egyenként 200 fő) alkotott egy gyalog lövészsosztályt. A fennmaradó lónélküli lovasok ezredenként külön alosztályba osztattak be. Ezekből az alosztályokból a hadosztály eseten- kint egy harmadik lövészsosztályt alakított. Amint ebből a szervezésből kitűnik, az egyes hadosztá- lyok gyaloglövészsosztályai általában két vagy több ezred legénységéből és tisztikarából nyerték kiegészítésüket.

A későbbi harcok tapasztalatai azt mutatták, hogy az új átszervezés folytán a lovashadosztá- lyok harcereje teljesen a lövészsosztályok, a géppus- kás és gyalogsági ágyús osztagok javára tolódott el. A lovaszredek, amelyeknél tűzharc esetén a vezetőklő osztag hátrament — sokszor akkora tűz- erőt sem képviseltek, mint egy gyalogos század s ennek ellenére az ezredparancsnok személyes veze- tése alatt állottak. Később, mint látni fogjuk, újabb átszervezésekkel igyekeztek ezt a fonák- ságot kiküszöbölni.